

GENERALINIO ADVOKATO
M. POIARES MADURO IŠVADA,
pateikta 2008 m. vasario 28 d.¹

1. Teisingumo Teismo dar kartą prašoma priimti sprendimą dėl valstybės narės teisės akte numatytos socialinės išmokos gavėjams nustatytos gyvenamosios vietos sąlygos teisėtumo. Problema kyla dėl Sąjungos pilietybės, nes pilietinė ir socialinė integracija, kurią Sutartimi siekiama skatinti laipsniškai plėtojant Sąjungos piliečio statusą², ribojama tik išorinėmis Sąjungos sienomis ir todėl skatina peržengti nacionalinių bendrijų teritorijas.

reglamentavimą, numatantį, jog invalidumo pensijos dėl nedarbingumo, atsiradusio dėl buvimo izoliavimo vietose, mokėjimas priklauso nuo to, ar teisės turėtojas atitinka gyvenimo Lenkijos Respublikos teritorijoje sąlygą.

I — Teisinis pagrindas

2. Šioje byloje *Sąd Okręgowy w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych* (Košalino regioninis teismas, IV-oji darbo ir socialinio draudimo kolegija, Lenkija) kreipėsi į Teisingumo Teismą prašydamas priimti prejudicinį sprendimą dėl EB 18 straipsnio, kuris garantuoja Sąjungos piliečiams teisę laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje, išaiškinimo. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar ši nuostata draudžia nacionalinį

Bendrijos teisės aktai

3. Pagal EB sutarties 17 straipsnį:

„1. Įvedama Sąjungos pilietybė. Kiekvienas asmuo, turintis valstybės narės pilietybę, yra Sąjungos pilietis. Sąjungos pilietybė ne pakeičia valstybės pilietybę, o ją papildo.

¹ — Originalo kalba: prancūzų.

² — Šiuo klausimu žr. L. Azoulai straipsnį „Le rôle constitutionnel de la Cour de justice des Communautés européennes tel qu'elle se dégage de la jurisprudence“, kuris bus išspausdintas „Revue trimestrielle de droit européen“.

2. Sąjungos piliečiai naudojami šios Sutarties suteiktomis teisėmis ir atlieka jos nustatytas pareigas.“

6. Remiantis įstatymo dėl karo ir kariuomenės invalidų ir jų šeimų aprūpinimo 5 straipsniu, įstatyme numatytos išmokos skiriamos teisės turėtoji jo buvimo Lenkijos Respublikos teritorijoje laikotarpiu, jeigu įstatymas ar tarptautinė sutartis nenumato kitaip.

4. EB sutarties 18 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Kiekvienas Sąjungos pilietis turi teisę laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje, laikydamasis šioje Sutartyje ir jai įgyvendinti priimtuose teisės aktuose nustatytų apribojimų bei sąlygų.“

II — Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

7. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant bylą tarp Halina Nerkowska ir Socialinio draudimo įstaigos Košalino skyriaus.

Nacionalinės teisės aktai

5. Iš esmės pagal 1974 m. gegužės 29 d. Lenkijos įstatymą dėl karo ir kariuomenės invalidų ir jų šeimų aprūpinimo, iš dalies pakeistą 1991 m. sausio 24 d. Įstatymo dėl kombatantų ir kai kurių kitų asmenų, esančių karo ir pokario represijų aukomis, 12 straipsnio 2 dalimi, į išmokas turi teisę asmenys, kurie tapo invalidais dėl buvimo karo belaisvių ar internavimo lageriuose per karą arba po jo.

8. H. Nerkowska gimė 1946 m. vasario 2 d. šiandieninės Baltarusijos teritorijoje. Būdama trejų metų ji prarado savo tėvus, kurie teismo sprendimu buvo deportuoti į Sibirą. 1951 m. balandžio mėnesį pati apdraustoji kartu su savo šeima (broliu ir teta) taip pat buvo deportuota į SSRS. Ten sunkiomis sąlygomis ji gyveno iki 1957 metų sausio. Jai buvo leista sugrįžti į Lenkiją tik praėjus beveik šešeriems metams. Baigusi mokslus ir dirbusi savo šalyje, 1985 m. ji iš jos išvyko ir apsigyveno Vokietijoje.

9. Išnagrinėjęs ieškovės pagrindinėje byloje prašymą, 2002 m. spalio 4 d. Sprendimu Socialinio draudimo įstaigos Košalino skyrius pripažino jos teisę į invalidumo pensiją dėl dalinio nedarbingumo, susijusio su buvimu izoliavimo vietose, tačiau sustabdė atitinkamų išmokų mokėjimą dėl to, kad ji gyveno užsienyje. Invalidumo pensijos mokėjimo sustabdymas buvo patvirtintas 2003 m. gegužės 22 d. teismo sprendimu.

12. Manydamas, kad ginčo išsprendimas priklauso nuo Bendrijos teisės išaiškinimo, Košalino regioninis teismas klausia Teisingumo Teismo, ar laisvo judėjimo ir apsigyvenimo teisė, kuri EB 18 straipsniu buvo susieta su Sąjungos pilietybe, draudžia taikyti tokius nacionalinės teisės aktus, kokie nagrinėjami šioje byloje, pagal kuriuos invalidumo pensijos išmokų dėl nedarbingumo, atsiradusio dėl buvimu izoliavimo vietose, mokėjimas priklauso nuo teisės turėtojo gyvenamosios vietos nacionalinėje teritorijoje sąlygos.

10. Remdamasi Lenkijos Respublikos įstatymu į Europos Sąjungą ir tuo, kad Bendrijos teisės normos buvo inkorporuotos į Lenkijos teisę, 2006 m. rugsėjį ieškovė pagrindinėje byloje pateikė naują prašymą mokėti jos teisę į pensiją atitinkančias išmokas. Vis dėlto 2006 m. rugsėjo 14 d. Sprendimu Socialinio draudimo įstaigos Košalino skyrius patvirtino savo atsisakymą dėl to, kad ieškovė pagrindinėje byloje neturi gyvenamosios vietos Lenkijos Respublikos teritorijoje.

III — Vertinimas

11. Todėl ieškovė pagrindinėje byloje kreipėsi į Košalino regioninį teismą prašydama, kad jai būtų mokama jos invalidumo pensija, tvirtindama, jog atsižvelgiant į tai, kad Lenkija įstojo į Europos Sąjungą, dabartinė jos gyvenamoji vieta negali būti pagrindas sustabdyti išmokų, į kurias ji turi teisę, mokėjimą.

13. Pirmiausia reikia pažymėti, kad nė viena iš šalių neginčija, kad tokioms socialinėms išmokoms, kokia yra šioje byloje nagrinėjama invalidumo pensija dėl nedarbingumo, atsiradusio dėl buvimu izoliavimo vietose, netaikomos Bendrijų socialinio draudimo sistemų koordinavimo priemonės, kurios iš esmės draudžia nustatyti gavėjui bet kokią gyvenamosios vietos sąlygą. Visų pirma Reglamentas (EEB) Nr. 1408/71, kuriame įtvirtintas galimybės eksportuoti socialinio draudimo išmokas principas, aiškiai netai-

komas „karo ar jo pasekmių aukų išmokų sistemoms“³. Šioje byloje nagrinėjama invadavimo išmoka, atsižvelgiant į jos tikslą ir suteikimo sąlygas – nepaisant darbuotojo statuso, ja siekiama kompensuoti per deportaciją patirtas kančias, taigi ji nėra atlygis už sumokėtas įmokas, bet turi kompensuojamąjį pobūdį, – turi būti laikoma karo pasekmių aukoms skirta išmoka⁴.

pagrindinė laisvė⁶, sudaranti Sąjungos pilietybės esmę.

14. Kadangi tokia pensija, kokia nagrinėjama šioje byloje, nėra socialinės apsaugos išmoka, valstybės narės turi kompetenciją nustatyti jos režimą, o ypač jos suteikimo sąlygas. Vis dėlto savo nacionaline kompetencija jos turėtų naudotis laikydamosi Sutarties nuostatų, visų pirma susijusių su kiekvienam Sąjungos piliečiui pripažįstama laisve laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje⁵. Ši laisvė laisvai judėti ir apsigyventi yra

15. Būdamą Lenkijos piliete H. Nerkowska turi Sąjungos pilietės statusą EB 17 straipsnio 1 dalies prasme. Todėl ji gali remtis tokį statusą turintiems asmenims suteiktomis teisėmis ir prieš savo kilmės valstybę narę⁷.

16. Tiesa, kad Sąjungos pilietyste, nors ji yra „esminis valstybių narių piliečių statusas“⁸, nesiekama išplėsti Sutarties taikymo srities *ratione materiae* vidaus situacijoms visiškai nesusijusioms su Bendrijos teise⁹. Tačiau tarp situacijų, kurios patenka į Bendrijos teisės taikymo sritį *ratione materiae*, yra ir tos, kurios susijusios su naudojimusi Sutarties užtikrinamomis pagrindinėmis laisvėmis, be kita ko, kylančiomis iš EB 18 straipsniu suteiktos teisės laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje¹⁰. Be to, apsigyvendama Vokietijoje H. Nerkowska įgyvendino savo teisę laisvai judėti ir apsigyventi kitos valstybės narės nei ta, kurios pilietė

3 — 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamento Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, savarankiškai dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje, iš dalies pakeisto ir atnaujinto 1996 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 118/97 (OL L 28, 1997, p. 1), 4 straipsnio 4 dalis.

4 — Dėl tokių pačių argumentų, neleidžiančių kvalifikavimo kaip socialinės apsaugos išmokos: išmokos karo belaisviams žr. 1978 m. liepos 6 d. Sprendimą *Directeur régional de la Sécurité sociale de Nancy* (9/78, Rink. p. 1661), 2004 m. rugsėjo 16 d. Sprendimą *Baldinger* (C-386/02, Rink. p. I-8411), karių invalidumo pensija žr. 1979 m. gegužės 31 d. Sprendimą *Even ir ONPTS* (207/78, Rink. p. 2019), teisės aktuose numatytos išmokos, kuriomis siekiama palengvinti tam tikras situacijas, kilusias dėl su nacionalsocialistiniu režimu ir Antruoju pasauliniu karu susijusių įvykių, žr. 1977 m. kovo 31 d. Sprendimą *Fossi* (79/76, Rink. p. 667) ir 1979 m. vasario 22 d. Sprendimą *Tinelli* (144/78, Rink. p. 757).

5 — Pavyzdžiui, žr. 2000 m. lapkričio 23 d. Sprendimą *Elsen* (C-135/99, Rink. p. I-10409, 33 punktas), 2003 m. spalio 2 d. Sprendimą *Garcia Avello* (C-148/02, Rink. p. I-11613, 25 punktas), 2005 m. kovo 15 d. Sprendimą *Bidar* (C-209/03, Rink. p. I-2119, 33 punktas) ir 2006 m. spalio 26 d. Sprendimą *Tas-Hagen ir Tas* (C-192/05, Rink. p. I-10451, 22 punktas).

6 — Tai aiškiai nurodė Teisingumo Teismas (žr. 2002 m. liepos 11 d. Sprendimą *D'Hoop*, C-224/98, Rink. p. I-6191, 29 punktą).

7 — Šiuo klausimu žr. 2007 spalio 23 d. Sprendimą *Morgan ir Bucher* (C-11/06 ir C-12/06, Rink. p. I-9161, 22 punktas).

8 — 2001 m. rugsėjo 20 d. Sprendimas *Grzelczyk* (C-184/99, Rink. p. I-6193, 31 punktas), 2007 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas *Schwarz ir Gootjes-Schwarz* (C-76/05, Rink. p. I-6849, 86 punktas).

9 — Žr. sprendimus *Tas-Hagen ir Tas* (23 punktas) ir *Garcia Avello* (26 straipsnis).

10 — Žr. sprendimus *Garcia Avello* (24 punktas) bei *Schwarz ir Gootjes-Schwarz* (87 punktas).

ji yra, teritorijoje, ir būtent dėl jos gyvenamosios vietos Lenkijos valdžios institucijos atsisakė jai mokėti invalidumo pensiją, teisė į kurią jai buvo pripažinta. Kadangi pasinaudojimas pagal Bendrijos teisės sistemą pripažinta teise turėjo neigiamos įtakos nacionalinėje teisėje numatytos išmokos mokėjimui, tokia situacija negali būti laikoma vien vidine ar su Bendrijos teise visiškai nesusijusia situacija¹¹.

jis pasinaudojo suteiktomis galimybėmis¹². Todėl su teise laisvai judėti būtų nesuderinama situacija, jeigu Sąjungos pilietis valstybėje narėje, kurios pilietis jis yra, galėtų būti vertinamas mažiau palankiai nei tuo atveju, jeigu jis nebūtų pasinaudojęs minėtomis galimybėmis; tokiu atveju Sąjungos pilietis savo kilmės šalyje nebūtų vertinamas taip, kaip tokioje pačioje padėtyje esantys šios valstybės piliečiai, ir jis atsidurtų blogesnėje padėtyje vien dėl to, kad pasinaudojo savo laisve judėti ir apsigyventi kitoje valstybėje narėje¹³.

17. Kadangi EB 18 straipsnio 1 dalis taikytina tokiai situacijai, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, reikia nustatyti, ar ji draudžia nacionalinius teisės aktus, pagal kuriuos pensijos, paskirtos už dėl buvimo izoliavimo vietose patirtą žalą, mokėjimas priklauso nuo to, ar aukos gyvena nacionalinėje teritorijoje.

18. Šiuo atžvilgiu pagal nusistovėjusią teismo praktiką Sutartimi suteiktos laisvo judėjimo galimybės negalėtų būti visiškai veiksmingos, jei valstybės narės pilietį būtų galima atgrasyti nuo pasinaudojimo jomis, nustatant kliūtis jo apsigyvenimui priimančiojoje valstybėje narėje dėl jo kilmės valstybės narės teisės aktų, baudžiančių jį vien dėl to, kad

19. Taigi tokiu nacionaliniu teisės aktu, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, nustatomas skirtingas Lenkijos piliečių deportacijos aukų, kurie gyvena Lenkijoje, ir tų, kurie, pasinaudoję savo laisve judėti, apsigyveno kitoje valstybėje narėje, vertinimas. Invalidumo pensijų dėl nedarbingumo, atsiradusio dėl buvimo izoliavimo vietose, mokėjimą susiejus su sąlyga gyventi nacionalinėje teritorijoje, minėtu teisės aktu numatomos nepalankesnės sąlygos tam tikriems piliečiams tik todėl, kad jie pasinaudojo savo judėjimo laisve, apsigyvendami kitoje valstybėje narėje, ir todėl gali juos atgra-

11 — Dėl analogiško samprotavimo žr. sprendimą *Tas-Hagen ir Tas* (24–28 punktai) ir 2005 m. liepos 12 d. Sprendimą *Schemp* (C-403/03, Rink. p. I-6421, 20–25 punktai).

12 — Žr. sprendimą *Schwarz ir Gootjes-Schwarz* (89 punktas) ir nurodytą teismo praktiką.

13 — Taigi taip būtų pakenkta Sąjungos piliečio statusui (žr., pavyzdžiui, sprendimo *D'Hoop* 28 ir 30 punktus).

syti nuo tokio pasirinkimo. Todėl jis riboja EB 18 straipsnio 1 dalimi visiems Sąjungos piliečiams pripažintas laisves.

20. Iš nusistovėjusios teismo praktikos matyti, kad toks apribojimas „gali būti pateisinamas pagal Bendrijos teisę, tik jeigu jis yra pagrįstas objektyviais bendrojo intereso pagrindais, nepriklausančiais nuo atitinkamų asmenų pilietybės, ir yra proporcingas nacionalinės teisės teisėtai siekiamam tikslui“, turint omenyje, kad „priemonė yra proporcinga, jei, būdama tinkama siekiamam tikslui įgyvendinti, neviršija to, kas būtina jam pasiekti“¹⁴.

21. Kalbėdamas apie objektyvius bendrojo intereso pagrindus, Lenkijos valdžios institucijos pirmiausia teigia, kad nagrinėjamo nacionalinio teisės akto tikslas – skirti išmokas, siekiant kompensuoti žalą ir kančias, iš esmės kilusias dėl per karą ir po jo patirtų represijų, o ieškovės pagrindinėje byloje atveju – patirtas dėl tremties į Sibirą. Taip Lenkijos visuomenė siekia parodyti savo solidarumą su aukomis. Atsižvelgiant į šį tikslą, Lenkijos valdžios institucijų nuomone, teisėta išreiškiant minėtą solidarumo įsipareigojimą apsiriboti asmenimis, kurie pakankamai glaudžiai susiję su Lenkijos visuomene.

22. Neginčijama, kad siekis išreiškiant visuomenės solidarumą apsiriboti asmenimis, kurie pakankamai į ją integravęsi, tam tikrais atvejais gali būti laikomas objektyviu bendrojo intereso pagrindu¹⁵. Dabartiniame Bendrijos teisės raidos etape valstybė narė gali numatyti, kad tam tikrų socialinių išmokų suteikimas priklauso nuo to, ar yra gavėjus su minėta valstybe vienijantis ryšys. Vis dėlto tokia sąsaja ne visada gali būti gyvenamosios vietos sąlyga. Reikia, kad šiam tikslui numatyta nacionalinė priemonė būtų tinkama siekiamam teisėtam tikslui įgyvendinti ir neapribotų Sąjungos piliečių judėjimo laisvės daugiau, nei būtina. Šiuo požiūriu Lenkijos valdžios institucijos tvirtina, kad gyvenamosios vietos sąlyga leidžia įvertinti gavėjo norą išsaugoti ryšį su visuomene, kuri išreiškia jam savo solidarumą.

23. Šie argumentai manęs neįtikina. Tokia gyvenamosios vietos sąlyga, kokia numatyta Lenkijos teisėje, t. y. kuria reikalaujama, kad išmokos gavėjas gyventų nacionalinėje teritorijoje per visą išmokos mokėjimo laikotarpį, man neatrodo tinkama būtinai sąsajai įrodyti. Siekiant nusipelnyti nacionalinio pripažinimo ir solidarumo už patirtas kančias, kurie išreiškiami suteikiant išmoką, pakanka būti nukentėjusiuoju nuo represijų

14 — Sprendimas *Morgan ir Bucher* (33 punktas) ir nurodyta teismo praktika.

15 — Žr. sprendimą *Tas-Hagen ir Tas* (35 punktas). Taip pat dėl studentams mokamų išmokų žr. sprendimus *D'Hoop* (38 punktas) ir *Bidar* (57 punktas). Dėl išmokų darbo ieškantiems asmenims žr. 2004 m. kovo 23 d. Sprendimą *Collins* (C-138/02, Rink. p. I-2703, 67 punktas) ir 2005 m. rugsėjo 15 d. Sprendimą *Ioannidis* (C-258/04, Rink. p. I-8275, 30 punktas).

dėl savo pilietybės ar gyvenamosios vietos. Per represinius įvykius nukentėjusiojo kaip visuomenės nario dėl gyvenamosios vietos ir (arba) pilietybės statusas įrodo sąsają, pagrindžiančią tai, kad pastaroji išreikštų savo solidarumą. Mano manymu, nėra nieko, dėl ko teisėto solidarumo tikslo atžvilgiu Lenkijos pilietis, sovietinio režimo vykdytų deportacijų auka, kuris dar gyvena Lenkijos teritorijoje, skirtąsi nuo kito nuo deportacijos nukentėjusio Lenkijos piliečio, kuris dabar gyvena kitoje valstybėje narėje. Šis skirtingas vertinimas man atrodo dar nepriimtinesnis atsižvelgiant į tai, kad Sąjungos pilietybė skirta tam, kad pagrįstų esminį valstybių narių piliečių statusą, su kuriuo susijusi pagrindinė laisvė judėti ir apsigyventi visoje Bendrijos teritorijoje. Iš to matyti, kad iš esmės valstybė narė negali sieti solidarumo pareigos su integracijos sąsaja, įrodoma įvykdžius gyvenimo nacionalinėje teritorijoje sąlygą. Sąjungos pilietybė turėtų skatinti valstybės narės teisėtą integracijos sąsają suvokti ne tik siaurąją nacionalinės bendruomenės prasmę, bet ir platesnę, Sąjungos tautų visuomenės prasmę¹⁶.

laikotarpį sąlygą, Lenkijos valdžios institucijos negali remtis *Tas-Hagen ir Tas* sprendimu, kuriame taip pat buvo nuspręsta dėl gyvenamosios vietos sąlygos, nustatytos išmokos karo ir jo pasekmių aukoms suteikimui, suderinamumo su Bendrijų teise. Tiesa, šioje byloje Teisingumo Teismas nusprendė, jog solidarumo pareigos apribojimo tikslui pasiekti netinkamas gyvenamosios vietos kriterijus, nes, būdamas pagrįstas vien prašymo skirti išmoką pateikimo data, jis gali sukelti skirtingų pasekmių asmenims, gyvenantiems užsienyje, kurių integracijos į išmoką skiriančios valstybės narės visuomenę laipsnis yra visais atžvilgiais panašus¹⁷. Vis dėlto toks sprendimas negali būti aiškinamas kaip leidžiantis nustatyti gyvenamosios vietos sąlygą, jei ji nustatoma ilgesniam laikotarpiui, siekiant įrodyti realų skirtumą valstybės narės siekiamo integracijos lygio atžvilgiu. Nors ypatingu išmokų karo ir jo pasekmių aukoms atveju gyvenimo nacionalinėje teritorijoje sąlyga gali būti priimtina, tai gali būti daroma tik tuomet, jei, susieta su žala sukėlusiais įvykiais, ji leidžia nustatyti aukos, kurios atžvilgiu nacionalinės bendruomenės gali būti raginama išreikšti savo solidarumą, statusą.

24. Siekdamas paneigti šią išvadą ir pagrįsti gyvenimo per visą išmokos mokėjimo

25. Lenkijos valdžios institucijos gyvenamosios vietos sąlygą taip pat grindžia

16 — Tuo pačiu klausimu žr. generalinės advokatės V. Trstenjak išvadą byloje *Habelt ir kt.* (2007 m. gruodžio 18 d. Sprendimas C-396/05, C-419/05 ir C-450/05, Rink. p. I-11895, 82–84 punktai).

17 — Minėtas sprendimas (37–39 punktai).

būtinybe kontroliuoti, ar įvykdytos invalidumo pensijos suteikimo sąlygos ir ar jų toliau laikomasi. Anot jų, ši sąlyga leidžia kompetentingoms medicinos tarnyboms nustatyti pareiškėjo sveikatos būklę, nustatyti ryšį tarp konstatuotos žalos ir deportacijų, įvertinti nedarbingumą ir, jei jos nustatytų laikinąjį nedarbingumą, nurodyti gavėjui atlikti naujus tyrimus pasibaigus tokio sprendimo galiojimui.

26. Vis dėlto, nors būtinybė kontroliuoti socialinės išmokos gavimo sąlygas yra objektivus bendrojo intereso pagrindas¹⁸, reikavimas gyventi nacionalinėje teritorijoje per visą išmokos mokėjimo laikotarpį atrodo aiškiai viršijantis šiam tikslui pasiekti būtiną priemonę. Galima numatyti įvairias kitas siekiamam tikslui pritaikytas priemones, kurios mažiau varžytų Sąjungos piliečių laisvę judėti ir apsigyventi. Pavyzdžiui, aiškiai pakaktų pareikalauti, kad siekiant atlikti medicininius tyrimus pareiškėjas, nagrinėjant jo prašymą, prisistatytų kompetentingoms nacionalinėms tarnyboms.

27. Galiausiai, siekdamas pagrįsti pagrindinėje byloje nagrinėjamą gyvenamosios vietos sąlygą, Lenkijos valdžios institucijos pateikia argumentą dėl savo įgaliojimų keisti išmokų

dydį ir pobūdį, atsižvelgiant į gavėjų poreikius sveikatos ir gyvenimo sąlygų srityje. Be invalidumo pensijos, kurios dydis gali kisti siekiant užtikrinti gavėjui minimalų pragyvenimo lygį, nagrinėjamame nacionaliniame teisės akte taip pat numatytos įvairios išmokos, kaip antai, be kita ko, transporto išlaidų sumažinimas, profesinis mokymas, specialios gydymo paslaugos, motorizuotas invalido vežimėlis. Todėl, Lenkijos valdžios institucijų teigimu, tikslo pritaikyti išmokas, skirtas dėl buvimo izoliavimo vietose patirtai žalai kompensuoti, prie gavėjo situacijos negalėtų būti tinkamai paisoma, jei nebūtų įvykdyta gyvenimo Lenkijos teritorijoje sąlyga.

28. Šiuo argumentu Lenkijos Respublikos vyriausybė daro netiesioginę nuorodą į Teisingumo Teismo praktiką, leidžiančią nustatyti gyvenamosios vietos sąlygą, nukrypstant nuo socialinio draudimo išmokų eksportavimo principo, tuo atveju, kai išmokos „glaudžiai susijusios su socialine aplinka“¹⁹. Tokių sprendimų pagrindas yra tas, kad kai išmokos dydis ir pobūdis priklauso nuo gyvenimo jas skiriančioje valstybėje lygio ir sąlygų, jai gauti nustatyta gyvenamosios vietos sąlyga yra teisėta, tinkama ir būtina²⁰.

18 — Šiuo atžvilgiu dėl bedarbio pašalpos žr. 2006 m. liepos 18 d. Sprendimą *De Cuyper* (C-406/04, Rink. p. I-6947, 41 punktas).

19 — Žr. 1988 m. rugsėjo 27 d. Sprendimą *Lenoir* (313/86, Rink. p. 5391, 16 punktas), 1997 m. lapkričio 4 d. Sprendimą *Snares* (C-20/96, Rink. p. I-6057, 42 punktas), 2001 m. gegužės 31 d. Sprendimą *Leclere ir Deaconescu* (C-43/99, Rink. p. I-4265, 32 punktas), 2006 m. liepos 6 d. Sprendimą *Kersbergen-Lap ir Dams-Schipper* (C-154/05, Rink. p. I-6249, 33 punktas); sprendimą *Habelt* (81 punktas).

20 — Žr. generalinio advokato P. Léger išvadą byloje *Snares* (85–88 punktai).

29. Vis dėlto man neatrodo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama invalidumo pašalpa yra tokio pobūdžio išmoka, kuri glaudžiai susijusi su socialine aplinka. Taip teismo praktikoje kvalifikuotos išmokos reiškia išmokas, kurių pagrindinis suteikimo kriterijus yra suinteresuotojo poreikis ir kuriomis todėl siekiama garantuoti jam minimalų pragyvenimo lygį, atsižvelgiant į minėtas išmokas skiriančios valstybės narės ekonominę ir socialinę situaciją. Tačiau invalidumo pensija pagrindinėje byloje suteikiama siekiant atlyginti sveikatai padarytą žalą dėl buvimo izoliavimo vietose, neatsižvelgiant į gavėjo ekonominę situaciją; ji turi žalos atlyginimo pobūdį už patirtas kančias. Tai patvirtino atsakovė pagrindinėje byloje, savo pastabose aiškia nurodyma, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos pensijos suteikimas nepriklauso nuo gavėjo asmeninių poreikių įvertinimo. Minėtos

pensijos dydis gali būti pritaikytas nebent atsižvelgiant į ekonominį pragyvenimo lygį Lenkijoje. Teisinga, kad kitos nagrinėjamos nacionalinės teisės akte numatytos išmokos gali būti laikomos glaudžiai susijusiomis su socialine aplinka. Vis dėlto, nepažeidžiant proporcingumo principo, jos negali pateisinti bendrojo reikalavimo gyventi toje valstybėje per visą laikotarpį, kuriam suteikiama išmoka, kokia ji bebūtų. Taigi nacionalinis teisės aktų leidėjas gyvenamosios vietos kriterijaus atžvilgiu turėtų numatyti skirstymą pagal nagrinėjamos išmokos pobūdį. Bet kuriuo atveju pagrindinėje byloje nagrinėjama invalidumo pensija neatrodo esanti glaudžiai susijusi su socialine aplinka, todėl tai, kad jos mokėjimas priklauso nuo to, ar įvykdyta gyvenamosios vietos sąlyga, nepagrįsta.

IV — Išvada

30. Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, siūlyčiau Teisingumo Teismui į pateiktą prejudicinį klausimą atsakyti taip :

„EB 18 straipsnis, garantuojantis Sąjungos piliečiams laisvę judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje, turi būti aiškinamas kaip draudžiantis nacionalinį teisės aktą, kuriame numatyta, jog su buvimu izoliavimo vietose susijusios invalidumo pensijos mokėjimas priklauso nuo to, ar teisės turėtojas įvykdo gyvenimo nacionalinėje teritorijoje sąlygą per visą išmokos mokėjimo laikotarpį.“